

**Вячеслав КУРЕПН,**  
Кандидат економічних наук, доцент,  
*Миколаївський національний аграрний університет,*  
*Миколаїв, Україна*

## **СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: КОНЦЕПСІЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Основна доктрина сучасного природокористування, сформульована на основі концепції сталого розвитку, пов'язавши соціальні, економічні та екологічні проблеми. Актуальність питання, яке розглядається обумовлено різким загостренням глобальних екологічних проблем: зміна клімату, скорочення біорізноманіття і лісів, дефіцит прісної води, опустелювання недбале використання природних ресурсів тощо.

Екологічні проблеми та їх загострення призвело до усвідомлення необхідності формування нового «зеленого» курсу у природокористуванні. На практиці існує кілька пропозицій для вирішення екологічної проблеми [1], такі як: ресурсна модель, біосферна модель та стійкий розвиток. Розглянемо їх.

При ресурсній моделі природу розглядають, як ресурс, який можна використовувати для забезпечення сформованих потреб суспільства. В основі такого сценарію - подальше зростання антропогенного впливу за рахунок збільшення населення та розвитку економіки. Як наслідок, виснаження природних ресурсів до середини або кінця двадцять першого століття. Подібний сценарій передбачає, що довкілля перебуває у стані впливу антропогенних чинників і тому необхідно вирішувати вже існуючі проблеми.

У ресурсного підходу є багато прихильників, вони стверджують, що дефіциту енергії та енергетичної кризи немає, а проблеми які виникають відбуваються через те, що в даний час використовуються не всі можливі джерела. Вони вважають, що проблем із поширеними металами та більшістю неметалевих копалин не буде, запаси значні, а потенційні ресурси ще більші.

Але прихильники ресурсного підходу зазначають, що видобуток більшої кількості ресурсів та інших варіантів палива можуть призводити до проблем. Для забезпечення можливості існування майбутніх поколінь, їх необхідно визнавати та невідкладно вирішувати [2].

Зауважимо, ресурсний підхід заснований на практичному досвіді людини, при якому існує ствердження, що вся справа тільки в неправильному господарюванні, у необхідності оновлення технологій та в ресурсозбереженні. Прихильники стверджують - у світі не існує жодних технологій, крім тих, які споживають ресурси і які виробляють відходи. Таким чином неможливо чекати кардинального поліпшення взаємовідносин людини з природою.

Біосферна концепція заснована на теорії біотичної саморегуляції. В її основі теорія еволюції життя на Землі при якій діють механізми саморегуляції. Вони сформували біосферу як єдину систему зі своїми законами

функціонування. Виконуючи ці закони людство може гарантувати безпеку цієї цілісності та їх компонентів (живі організми, довкілля).

Концепція припускає зміни зовнішніх умов на всіх рівнях біосфери при яких відбуваються адекватні реакції, що забезпечує стійкість. Якщо організми чи інші компоненти не виконують умов співіснування, вони замінюються більш прийнятними [3].

Для саморегуляції важлива теорія «зворотної точки», це величина допустимого обурення довкілля. Теорія дозволяє визначити величину порога допустимого впливу та одиниці його виміру й встановити час, коли цей поріг був перевищений (на основі даних спостережень). Якщо трапляються глобальні зміни в екологічній обстановці, це вказує на те, що подібний поріг вже перевищено.

Вважається, для зникнення екологічних проблем та припинення антропогенних змін довкілля необхідно, щоб людство повернулося у межі господарської ємності біосфери. Але для цього необхідно вжити ряд заходів, особливо щодо стабілізації, а потім скорочення населення планети [4]. Є і інше рішення на яке вказує біосферна концепція. Це єдність дій усіх народів та держав у вирішенні проблеми ліквідації екологічної катастрофи та виживання людства.

Для забезпечення стійкості навколишнього середовища необхідні непорушені екосистеми, які можуть стати центрами відновлення обсягу природних угруповань організмів. Тому сьогодні треба зберегти подібні природні ділянки, а потім перейти до розширення. Відновлення природних угруповань це тривалий процес, але регулюючі можливості опорних ділянок можливе відновлення за прийнятний час. Людина повинна усвідомити себе частиною біосфери та її основною складовою [5].

Стійкий розвиток пов'язують з цивілізованим переходом людства від некерованого стихійного розвитку до керованого, гармонійного, стабільного (безпечного) у всіх відносинах, у тому числі у збереженні біосфери та її стійкості. У такому переході можуть виникнути протиріччя між прагненням більшості людей задовольнити постійно зростаючі їхні потреби та вимогою обмеження задля забезпечення можливості існування наступних поколінь.

У відносинах людина-природа, слід говорити про відмову від антропоцентричної концепції та визнання цінності природи. Перетворення можливе, але потрібно кілька етапів: перший - антропогенне навантаження буде по інерції зростати; другий – стабілізація; третій - зниження до меж, прийнятних задля збереження стійкості біосфери. Це може статися лише за відповідної організації системи управління природокористуванням. Досягнення сталого розвитку суспільства не одноразове явище, а процес, у якому кожне покоління вноситиме свій посильний внесок [6].

Отже, Україна належить до країн світу з найбільш складною екологічною ситуацією. Стан навколишнього середовища має наслідки екстенсивного підходу до експлуатації природних ресурсів, при ігноруванні регіональних екологічних проблем. Трансформація економіки країни посилена сировинної орієнтацією без належного врахування екологічних обмежень, що приводить до

деградації природного середовища, створює загрозу катастрофічного рівня. Тому необхідно становлення системи екологічних інтересів та ієрархії цінностей на основі встановлення пріоритетності розробки екологічно обґрунтованої стратегії розвитку та формування механізму, що відображає вимоги екологічної безпеки.

### Список використаної літератури

1. Курепін В. М., Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози // *Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej* (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265-275. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>.

2. Іваненко В.С. Екологічні проблеми використання та охорона річок басейну Прип'яті // *Transboundary Dniester River Basin Management and EU Integration – Step by Step : Proceedings of the International Conference Chisinau, October 27-28 2022 / editor: Ilya Trombitsky; editorial and scientific conference committee: Gheorghe Duca [et al.]*. Chişinău: Eco-TIRAS, 2022 (Arconteh). С. 92-96. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/11848>.

3. Курепін В.М. Марченко Д.Д. Сучасні технології захисту навколишнього середовища від впливу сонячних електростанцій. *Modern Economics*. 2024. № 44(2024). С. 79-84. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V44\(2024\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-13).

4. Юрченко К. С., Курепін В. М. Європейська інтеграція аграрного сектору України в контексті розвитку інновацій // *Сучасні підходи до вирощування, переробки і зберігання продукції рослинництва : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Миколаїв, 21-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 5-8. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17213>.

5. Курепін В. М., Бацуровська І. В. Еколого-економічний баланс на Кінбурні: обставини заповідної території довоєнного, воєнного та поствоєнного часу (in English). *Modern Economics*. 2023. № 42(2023). С. 62-69. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17040>.

6. Орешко А. Ф. Еко молодь: розвиток особистості через освіту. Екологія, природокористування та охорона навколишнього середовища: прикладні аспекти : матеріали VII всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (м. Київ, 17 травня 2024 р.). Київ : МДУ, 2024. С. 98-100. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18298>